

Aktionsplan för småspararna

– en handlingsplan i tio punkter

INNEHÅLL

FÖRORD	1
SAMMANFATTNING	2
1. INRÄTTA EN SMÅSPARARKOMMISSION	4
2. HÖJ KUNSKAPSNIVÅN I PRIVATEKONOMI	6
3. KONSUMENTBYRÅERNA SKA SATSA MER PÅ PRIS- OCH VILLKORSJÄMFÖRELSE	8
4. BYGG UT WEBBPORTALEN FÖR FINANSIELLA TJÄNSTER	11
5. BYGG UPP EN KLAGOMÅLSDATABAS	12
6. GÖR PENSIONSBEKEDEN BEGRIPLIGA	15
7. SKÄRPT ÖVERVAKNING AV VANLIGA FINANSTJÄNSTER	17
8. SKILJ PÅ RÅDGIVNING OCH FÖRSÄLJNING	19
9. SKÄRPT BEVAKNING AV UTLÄNDSKA FÖRETAG MED SVENSKA KUNDER	20
10. UTVÄRDERA INSATSERNA ÅRLIGEN	21
BILAGA 1. FOLKBILDNINGENS INSATS	22
BILAGA 2. KOSTNADSUPPSKATTNINGAR	25

Förord

Regeringen har inom ramen för Finansinspektionens regleringsbrev för 2007 gett Finansinspektionen uppdraget att se över hur informationen till konsumenterna kan samordnas och bli mer enhetlig såväl hos myndigheter som hos övriga aktörer, liksom att se över hur myndigheterna kan samverka för att effektivisera framtagandet av information med relevans för konsumenterna.

Uppdraget redovisas efter samråd med Konsumentverket och översynen av myndigheternas strategi för samverkan har skett i samråd med verket för förvaltningsutveckling, Verva. I rapporten redovisas resultatet av detta uppdrag.

I rapporten redovisas också, delvis baserat på resultaten av det uppdrag som nämnts ovan, Finansinspektionens förslag till handlingsplan för att förstärka och förbättra konsumentskyddet på det finansiella området. Detta innefattar såväl åtgärder som FI avser att genomföra som åtgärder som kräver insatser även av andra aktörer.

Ingrid Bonde

Sammanfattning

Information som konsumentskydd

Konsumentskyddsproblemen på finansmarknaden handlar i grunden om att konsumenten ofta har ett betydande informationsunderläge visavi producenten. Statens uppgift är att på olika sätt bidra till att utjämna dessa styrkeförhållanden. Det handlar bland annat om att se till att de finansiella företagen tar fram relevant information och att den presenteras på ett sätt som konsumenten kan ta till sig i olika situationer. Det handlar också om att förbättra konsumenternas förutsättningar att hitta, förstå och utnyttja relevant information. Utbildnings- och informationsinsatser är en viktig del av detta.

Konsumentskyddet på det finansiella området har många aspekter och berör många myndigheter och regelverk. Detta innebär ofrånkomligen risker för överlappande ansvar, liksom risker för att vissa frågor faller mellan stolarna. Det innebär att samordning blir viktigt.

För det framåtriktade arbetet föreslår FI sammanfattningsvis tio åtgärder för att stärka konsumenternas ställning på finansmarknaderna. Åtgärderna kan delas upp i två grupper. I första gruppen finns åtgärder som FI anser att en ny, övergripande och av regeringen utsedd småspararkommission ska driva och hantera i samverkan med olika myndigheter, med konsumentbyråerna och med finansbranschen. I andra kategorin anges åtgärder som FI inom ramen för sitt nuvarande uppdrag avser att genomföra oavsett vilka åtgärder och initiativ som kommer att vidtas i övrigt inom ramen för det finansiella konsumentskyddet.

Övergripande åtgärder

1. Inrätta en småspararkommission
2. Höj kunskapsnivån i privatekonomi
3. Konsumentbyråerna¹ ska satsa mer på pris- och villkorsjämförelser
4. Bygg ut webbportalen för finansiella tjänster
5. Bygg upp en klagomålsdatabas
6. Gör pensionsbeskeden begripliga

Uppdraget redovisas efter samråd med Konsumentverket, som med ett undantag instämmer i de förslag som rapporten presenterar: konsumentverket ställer sig tveksamt till att införa den nya, centrala småspararkommission för bland annat samordningen mellan olika statliga och andra organ enligt den modell som FI förespråkar.

Småspararkommissionen ska underlätta samarbetet mellan myndigheterna inom det finansiella området och dessutom initiera och driva utvecklingsprojekt, exempelvis när det gäller att på bred front utbilda konsumenterna. Kommissionen utses av regeringen och bör enligt FI:s uppfattning ha ett eget kansli.

¹ Konsumenternas Bank- och finansbyrå respektive Konsumenternas Försäkringsbyrå.

Översynen av myndigheternas strategi för samverkan för att effektivisera informationsarbetet har skett i samråd med verket för förvaltningsutveckling, Verva. Verket delar uppfattningen att ett fungerande informationssystem kan byggas upp utifrån dagens decentraliserade samverkansmodell, där ett kluster av privata och offentliga aktörer deltar.

- De båda konsumentbyråerna för finansiella tjänster är den utarbetade kanal för konsumentinformation, som framöver bör kunna utnyttjas effektivare.
- Här ingår även vidareutvecklingen av byråernas webbportal, www.konsumenternas.se, med åtgärder för att förbättra allmänhetens kännedom och sökbarheten när det gäller frågor och svar.

Byråerna är alltså den kanal för konsumentinformation som utgör FI:s förstahandsalternativ att bygga vidare på. Men om det skulle visa sig svårt, beroende på byråernas nuvarande organisations- och finansieringsstruktur, att utveckla byråernas verksamhet på det sätt och i den omfattning som nu diskuteras, bör man istället överväga att ansvaret och uppdraget bärs upp av ett nytt, statligt finansierat organ.

Finansinspektionens åtgärder

Prioriteringen av utbildningsinsatser och information till konsumenterna har flera kopplingar till den handlingsplan för den konsumentinriktade tillsynen som FI sedan en tid arbetar efter. Planen slår fast att FI ska undersöka och kartlägga var de stora hindren och problemen finns för konsumenterna och förstärka den tillsynen som utgår från konsumenternas behov och perspektiv på marknaden. Dessa insatser är i princip oberoende av om de tidigare presenterade åtgärderna kommer till stånd eller i vilken form de kommer till stånd. Mot den bakgrunden avser FI att särskilt verka för dessa aktiviteter:

7. Skärpt övervakning av vanliga finanstjänster
8. Skilj på rådgivning och försäljning
9. Skärpt bevakning av utländska företag med svenska kunder
10. Utvärdera insatserna årligen

1. Inrätta en småspararkommission

För ett gott konsumentskydd ifråga om finansiella tjänster krävs

1. Tillgång till rättvisande information om de olika finansiella tjänster marknaden erbjuder
2. Välgrundad tillit till dem som erbjuder tjänsterna
3. Skäliga avtalsvillkor
4. Ändamålsenliga regler
5. Regelefterlevnad
6. Tillgång till ett effektivt, stabilt och pålitligt system för tvistlösning
7. Grundläggande kunskaper hos konsumenterna om finansiella produkter och kunskap om vart man vänder sig för råd och stöd i finansiella frågor

För detta skydd svarar idag mer än tioalet offentliga och privata instanser. De olika myndigheternas ansvarsområden och de privata initiativen överlappar delvis varandra, samtidigt som vissa uppgifter tenderar att falla mellan stolarna. Det krävs därför överblick och samordnade insatser för att stärka konsumentskyddet.

FI anser därför att regeringen bör inrätta en fristående samordningsfunktion, en småspararkommission, med uppdrag att utveckla och stärka konsumentskyddet för finansiella tjänster, samordna konsumentskyddsinsatserna mellan olika myndigheter och organisationer och höja allmänbildningen i privatekonomiska frågor. Vi föreslår en kommission eftersom uppgiften att samordna myndigheternas arbete och synkronisera åtgärder är något som kan ske under en begränsad tid, förslagsvis 3–5 år, varefter den temporära organisationen kan avvecklas och uppgifterna övertas av de permanenta myndigheterna eller andra organ.

Småspararkommissionen ska

- analysera och utvärdera nationella och internationella trender inom finanssektorn ur ett konsumentperspektiv
- löpande ge råd till berörda myndigheter och privata aktörer om konsumentskyddsfrågor inom det finansiella området
- fungera som koordinator för ett utvecklat samarbete mellan myndigheter och näringsliv inom den finansiella sektorn
- främja allmänbildning i privatekonomiska frågor genom att vägleda insatser kring utbildning och information.

Kommissionen ska ha det operativa ansvaret för

- statens intressen i Konsumenternas försäkringsbyrå och Konsumenternas bank- och finansbyrå, utse statens representanter i byråernas styrelser samt följa upp och utvärdera byråernas verksamheter,
- att pris- och villkorsjämförelser kommer till stånd och upprätthålls

- att klagomåls- och praxisdatabasen upprättas, uppdateras och vidmakthålls
- att en webbportal med konsumentinformation om finansiella tjänster utvecklas
- att utbildningsinsatser inom privatekonomi genomförs,
- att samordnade informationsinsatser mellan myndigheter och mellan myndigheter och näringslivet genomförs,
- att en minst årligen återkommande undersökning av hushållens kunskaper i och attityden till privatekonomiska frågor genomförs
- att det skapas tydligare pensionsbesked.

Kommissionens verksamhet ska således inte begränsas till att vara ett diskussionsforum eller ett utredningsorgan, utan ha personella och finansiella resurser att ta en aktiv, pådrivande roll inom de åtta områden som nämnts.

FI förordar därför att ett kansli inrättas för kommissionen. Därigenom får kommissionen möjlighet att ta en fristående operativ roll visavi de myndigheter som arbetar med olika delar av konsumentskyddet. För kansliet bedöms en bemanning på tre personer och en årsbudget för verksamheten på 9 miljoner kronor vara en rimlig utgångspunkt.

Om regeringen avstår från att utse en småspararkommission, är det enligt FI:s uppfattning nödvändigt att motsvarande funktion kommer till stånd i någon annan organisatorisk form.

2. Höj kunskapsnivån i privatekonomi

Varför behöver kunskaperna förbättras?

De senaste åren har allt fler finansiella beslut och allt mer av det finansiella risktagandet flyttats från staten och finansiella institutioner till konsumenterna. Samtidigt utvecklas och marknadsförs allt fler finansiella produkter, och distributionen har flyttat ut från bankkontoren till vanliga butiker, telefonen eller Internet. Detta är en på många sätt positiv utveckling som öppnar nya möjligheter för konsumenterna. Men de nya kraven innebär också stora risker för sådana konsumenter som inte är redo att möta dem, vilket därmed också blir ett problem för samhället.

Därför bör åtgärder vidtas för att på bred front höja kompetensen i privatekonomiska frågor.

Ansvarig myndighet

Ingen befintlig myndighet har någon självklar ledarroll för uppgiften att höja den allmänna kompetensen i privatekonomiska frågor. Istället bör den föreslagna småspararkommissionen få huvudansvaret bland annat för att genomföra det program för förbättring av den allmänna privatekonomiska kompetensnivån som presenteras nedan.

I ett första steg tar Finansinspektionen dock på sig ansvaret för att ta fram utbildningsmaterial och påbörja processen, starta utbildningsverksamheten m.m. I ett andra steg räknar vi med att kommissionen tar över ansvaret för produktion och administration. Finansinspektionens direkta insats ska begränsa sig till att sätta igång verksamheten.

Ambitionsnivå

Finansinspektionen föreslår en satsning på utbildning i privatekonomi inom skolväsendet och en frivillig utbildning av vuxna via arbetsplatser och olika frivilliga utbildningsorganisationer, intresseorganisationer m.m. Finansinspektionens inledande insats på området blir att ta fram utbildningsmaterial och administrativt stöd för de skolor och andra organisationer som väljer att ta till sig utbildningen i sitt utbud. Insatsen blir således något som kan liknas vid en tvåstegsraket. Finansinspektionen – och sedermera kommissionen – tar fram utbildnings- och informationsmaterial och skolväsendet, arbetsgivare och frivilliga utbildningsorganisationer genomför insatsen.

Det kansli som föreslås kommer därför att arbeta med två frågor, dels framtagning av utbildningsmaterialet, dels stödåtgärder för de som genomför utbildnings- och informationsinsatserna.

Satsningen på skolor kan ske på tre sätt. Ett är att utbildning i privatekonomi görs till ett eget, obligatoriskt ämne i såväl grundskola som gymnasium, ett

annat är att utbildningen på det privatekonomiska området förbättras och ges ett större utrymme inom läroplanen för exempelvis ämnet samhällskunskap, eller så kan utbildningen i privatekonomi vara något som varje skola själv avgör form och omfattning av. I det förstnämnda fallet blir genomslagskraften kontrollerbar, kraftfull och kan göras till lägre kostnad, eftersom täckningen blir hundra procentig och marknadsföringsinsatsen kan begränsas till information och utbildningsstöd. Detta gäller i huvudsak även i det andra alternativet, även om signaleffekten här inte blir lika tydlig. I det ”frivilliga” alternativet krävs ett mer påkostat material, en större informationsinsats och renodlade marknadsföringsinsatser gentemot rektorer och lärare. Vi får räkna med att genomslagskraften likväl blir mindre och med mer utdragen tidsprofil.

Utbildning och information till vuxna kan ske på frivillig basis och insatserna bör sättas in i de skeden i livet när de ekonomiska förutsättningarna förändras och behovet är som störst, dvs. i anslutning till inträdet i yrkeslivet, när man bildar eget hushåll, när man får barn, vid stora investeringsbeslut som bilköp, bostadsköp osv. och inför pensionering.

Satsningarna startas under verksamhetsåret 2008 men når inte sin fulla omfattning under detta verksamhetsår. Beroende på vilken ambitionsnivå som väljs för satsningen på skolor är kostnaderna olika. Den renodlade marknadsföringsinsatsen kan kraftigt reduceras och tryckning och distribution kan begränsas till nedladdningsbara filer över Internet om ämnet görs obligatoriskt inom skolväsendet.

Produktionsplan

En satsning på utbildning i privatekonomi bör ske utifrån flera plattformar och anpassas till olika målgrupper och deras förutsättningar och behov. I ett första steg – som FI redan initierat – ska det tas fram ett utbildningsmaterial som tillhandahålls för gymnasieskolan och för arbetsplatser. Materialet bör tas fram i form av elevmaterial, lärarmaterial och material som kan användas via Internet som distansutbildningsmaterial. Ett gemensamt utbildningsmaterial kan inte anpassas till alla identifierade målgrupper. Inledningsvis vill därför Finansinspektionen se en satsning riktad till gymnasieelever, vuxna/arbetstagare samt lärare/utbildare. Ämnesinnehållet som föreslås framgår av bilaga 1.

Administration

Folkbildningsinsatsen är tveklöst den som kräver mest personella resurser. Inom denna kanslifunktion med tre personer räknar vi med att en ansvarig för konsumentskyddsfrågor och en utbildningsadministratör/projektledare kommer att behöva allokeras till projektet folkbildning.

3. Konsumentbyråerna ska satsa mer på pris- och villkorsjämförelser

Byråerna behöver få en tyngre roll

Konsumenternas Bank- och finansbyrå är en rådgivningsbyrå som erbjuder konsumenter information och vägledning i frågor som rör banker, fondbolag och värdepappersbolag. Byrån tar kostnadsfritt emot frågor via telefon eller mejl och ger även information via sin webbplats, www.konsumenternas.se. Konsumenternas Bank- och finansbyrå är en stiftelse vars styrelse är tillsatt av Finansinspektionen, Konsumentverket, Svenska Bankföreningen, Fondbolagens Förening och Svenska Fondhandlareföreningen.

På samma sätt är Konsumenternas Försäkringsbyrå en rådgivningsbyrå som erbjuder konsumenter information och vägledning i frågor som rör försäkringar. Byrån tar kostnadsfritt emot frågor via telefon eller mejl och ger även information via sin webbplats, www.konsumenternas.se. Konsumenternas Försäkringsbyrå är en stiftelse vars styrelse är tillsatt av Finansinspektionen, Konsumentverket och Sveriges Försäkringsförbund.

Byråerna utgör därför en naturlig och delvis redan upparbetad kanal för samordnad och enhetlig information som ökar konsumentskyddet inom finansområdet. Vid ingången av 2007 startades den gemensamma portalen www.konsumenternas.se. Den ger en samlad ingång till båda byråerna, med översikt över nyheter och en sökmotor som täcker båda byråernas ansvarsområden och länkar till de myndigheter som har ansvar för konsumentskyddet.

Det finns dock delar i byråernas verksamhet som behöver utvecklas.

1. Allmänhetens kännedom om byråernas verksamhet
2. Pris- och villkorsjämförelser (fakta och opartisk produktinformation)
3. Klagomålsstatistik (information om klagomål och reklamationer)

Kännedomen om byråernas verksamhet är otillfredsställande låg bland konsumenterna. På basis av den undersökning som FI genomfört känner bara omkring 15 procent av konsumenterna till byråernas existens. Som en jämförelse kan nämnas att man i marknadsföringssammanhang inte brukar acceptera lägre värden än 20–25 procent för motsvarande ”bekantskapsfaktor” om en lansering ska bedömas ha hygglig möjlighet till framgång. Byråerna är förvisso organ med omfattande nätverk till såväl tillsynsmyndigheter som finanssektorns olika företag. Men om byråerna ska inta en mer central roll i konsumentskyddet måste allmänhetens direkta kännedom om byråernas verksamhet öka betydligt och de direkta kontaktvägarna till enskilda konsumenter förbättras.

Produktions- och distributionsplan för en satsning på byråernas verksamhet

Finansinspektionen genomförde en undersökning av konsumentbyråernas tillgänglighet och effektivitet ur ett konsumentperspektiv under september – oktober 2007. För att konsumentbyråerna ska fungera och vara effektiva krävs att konsumenterna är i behov av byråernas service, att konsumenterna känner till möjligheterna och lätt hittar möjligheterna när de är i behov av support, att konsumenterna hittar kontaktuppgifter, att byråerna är tillgängliga och att konsumenterna får svar på sina frågor. Var och en av dessa faktorer behöver fungera för att garantera tillgänglighet och effektivitet.

En satsning på att göra byråerna mer kända och att ge dem förutsättningar att tillhandahålla relevant vägledning och service till konsumenterna förutsätter givetvis utökade resurser. Visar det sig, på grund av byråernas nuvarande organisation och finansiering, svårt att genomdriva en mer ambitiös satsning på byråernas konsumentskyddsarbete bör istället staten ta den rollen, antingen genom att Finansinspektionen eller Konsumentverket tar över verksamheten, eller genom att den föreslagna småspararkommissionen tar detta operativa ansvar.

Den undersökning av byråerna som genomfördes september – oktober 2007 bör upprepas hösten 2008. Med samma förutsättningar och samma sätt att mäta bör utfallet tydligt ha förbättrats. Därutöver ska pris- och villkorsjämförelserna ha genomförts i allt väsentligt och utveckling av klagomåls- och praxisdatabaserna påbörjats. Uppfylls dessa villkor finns anledning att fortsatt satsa på byråerna. Om inte, finns skäl att överväga andra former för verksamheten.

Mer pris- och villkorsjämförelser

När det gäller livförsäkringar, sakförsäkringar och nästan alla bankprodukter är det, utifrån resultaten av den undersökning FI genomförde under våren 2007, bara en mindre del av hushållen² som själva eller med hjälp av någon annan samlar in information innan beslut. Något enklare uttryckt kan man säga att flertalet – nästan 70 procent – av hushållen inte aktivt söker och jämför information före köp. Att så inte sker har sannolikt flera orsaker, men om det är svårt och tidsödande att jämföra priser och villkor så är detta en viktig och starkt försvårande omständighet. Möjligheterna till jämförelser behöver därför förbättras, samordnas och tillgängliggöras.

Det finns idag flera privata initiativ för pris- och villkorsjämförelser inom olika delar av finansområdet. Inom till exempel fondområdet finns www.morningstar.se. Det finns också andra internetbaserade tjänster för prisjämförelser mm inom delar av det finansiella tjänsteutbudet. Det är både angeläget och positivt med denna form av jämförelser. Resultatet av vår undersökning indikerar dock att detta inte räcker inom basområdena låna, spara, betala och skydda.

² Livförsäkring: 25 %, Sakförsäkring 33 %, banktjänster 19-21 %

Båda byråerna arbetar i viss utsträckning med pris- och villkorsjämförelser, men arbetet är inte heltäckande. Inom Försäkringsbyrån sker villkorsjämförelser mellan bolagens olika försäkringar strukturerat efter boende, motor, rese, barn, graviditet, vuxen, pensionär, djur och båt. Någon egentlig prisjämförelse finns inte hos Försäkringsbyrån. Bank- och finansbyrån har prisjämförelser i så måtto att man redovisar boräntor institut för institut, uppdelat på bostadsrätter och villor. Där finns också en tjänst där konsumenterna kan jämföra årsavgift, bankomatuttagskostnad utanför EU och valutaväxlingspåslag mellan tretton finansföretag.

Produktions- och distributionsplan för pris- och villkorsjämförelser

Det finns anledning att intensifiera arbetet med byråernas pris- och villkorsjämförelser så att det snarast blir i princip heltäckande för huvudområdena låna, betala, spara och skydda. Det krävs en betydande insats för att på ett bra sätt kunna tillhandahålla en samordnad, enhetlig och neutral information om finansiella tjänster under en gemensam portal.

Finansinspektionen har undersökt intresset hos byråernas styrelser att öka insatserna för att nå en mer heltäckande pris- och villkorsjämförelse för finansiella tjänster. Styrelserna har visat sig positiva till detta. Det finns därför anledning att under 2008 inom ramen för myndigheternas arbete i byråernas styrelser se till att arbetet med produkt- och villkorsjämförelser intensifieras och i möjligaste mån fullföljs under verksamhetsåret.

4. Bygg ut webbportalen för finansiella tjänster

Ett väl fungerande informationssystem för det finansiella området kan med fördel bygga på en decentraliserad modell, dvs. ett kluster av myndigheter och organ i privat - offentlig samverkan. Det finns betydande förbättringspotential i dagens struktur med byråerna som viktig ”hub”, så också en effektivitetshöjande potential om man kan utveckla och förstärka samverkan. Att förbättra allmänhetens kontaktvägar för att få svar på frågor och lösa olika problem är en viktig del av strategin.

Produktions- och distributionsplan för en utvecklad webbportal

Finansinspektionen anser att den nya portalen utgör den plattform som man bör bygga vidare på. På portalen bör bl.a. en budgetsimulator liksom utbildningsmaterial för nedladdning finnas. Det är vidare angeläget att byråerna lägger ned tekniska resurser för att underlätta sökbarheten för allmänheten dels inom områdena spara, låna, betala och försäkra, dels när det gäller vägledning och råd om hantering av klagomål och tvistlösning.

Folkbildningsmaterial kan enligt de planer FI arbetar efter placeras på www.konsumenternas.se successivt under 2008 liksom en budgetsimulator under andra halvåret 2008. Portalens nåbarhet via sökmotorer och andra åtgärder för att öka tillgängligheten bör samtidigt genomföras för att portalen i realiteten skall vara en bra lösning.

5. Bygg upp en klagomålsdatabas

Det är viktigt att klagomål hanteras rättvist och sakligt. Klagomålshandlingen ska vara förutsägbar och objektiv. Man kan konstatera att handlingen, liksom reglerna för hantering av klagomål, är olika mellan företagen och mellan olika produktområden. Det skiljer sig också mellan finansföretagen hur man definierar vad som är ett klagomål. Gränsdragningen mellan klagomål och t ex förslag till förbättringar är i sig svår och kan skilja avsevärt mellan företagen. Dock finns för alla finansföretag en grundläggande skyldighet att ha en fungerande klagomålshandling.

Det finns idag ingen samlad bild över vad konsumenterna upplever som besvärligt i kontakten med finansföretagen. En för finansmarknaden gemensam databas över klagomål skulle vara ett viktigt bidrag till en mer konsumentstyrd prioritering av myndigheternas insatser. För exempelvis FI är det givetvis fler faktorer än kundklagomål som styr prioriteringarna i tillsynsarbetet, men kunskap om vilka områden kunderna till finansinstituten har mest besvär med är en viktig ingrediens i prioriteringsarbetet. En mindre del av klagomålen kommer idag till konsumentbyråerna och ligger till grund för viss statistisk bearbetning hos dem. Denna statistik är dock långt ifrån heltäckande.

Ett alternativ är att konsumentbyråernas databas utvecklas att omfatta alla klagomål från finansföretagen. Fördelen med detta alternativ är att byråerna redan idag samlar klagomålsinformation i viss utsträckning, att de har finansföretagens förtroende och har kunskap och kompetens att hantera informationen, förstår dess innebörd och kan tolka den sakligt och neutralt. Den information som lämnas till byråerna kan sedan bearbetas hos dem och på aggregerad nivå vidare rapporteras till de myndigheter som har nytta av den i sin myndighetsutövning, företrädesvis Finansinspektionen och Konsumentverket. Syftet med att ha databasen hos byråerna är att underlätta deras verksamhet så att den styrs till de områden konsumenterna har mest problem med och deras insatser på så sätt kan bli mer proaktiv och förebyggande. En av de verksamheter som konsumenterna värdesätter högst hos byråerna är den information som tillhandahålls på webbplatsen och i personlig vägledning. En databas av nu nämnt slag skulle avsevärt öka förutsättningarna att prioritera och fördjupa insatserna på de områden konsumenterna vid varje tillfälle har störst problem med.

Ett annat alternativ är att informationen rapporteras till Finansinspektionen eller Konsumentverket som i sin tur bearbetar informationen och därefter gör den tillgänglig för andra berörda myndigheter och för allmänheten. Fördelen med detta alternativ är att myndigheterna har större IT-kapacitet att hantera informationen. Syftet med att placera en databas här är att myndigheterna på motsvarande sätt har en stor nytta av denna information i sin myndighetsutövning. Att på identifierad nivå – klagande såväl som finansföretag – få tillgång till vilka problem konsumenterna för tillfället har problem med kan givetvis vara av stort värde för att avgöra vilka insatser som skall prioriteras och var.

FI har dock uppfattningen att den väsentliga funktionen en sådan databas kan ha är att bidra till omvärldsanalysen. Myndigheternas verksamhet underlättas

av en klarare bild av vilka problem konsumenterna för tillfället har med finansföretagen, vilka produkter som skapar mest problem osv. Informationen kan bidra till verksamhetsinriktning och på så sätt kan myndighetsutövningen göras mer konsumentstyrd. För det ändamålet krävs inte kund- och företagspecifik information, utan endast information på aggregerad nivå. Varken FI eller KOV har heller som sitt uppdrag att ge synpunkter på eller i övrigt hantera enskilda konsumenters ärenden. Den detaljerade nivån krävs endast för validering av databasen.

Dessutom finns en risk att om individualiserad klagomålsinformation samlas hos FI kan detta, i takt med att det blir allmänt bekant, skapa ett förväntanstryck hos media och allmänhet att FI ska agera i olika enskilda ärenden. Det skulle sannolikt bli mycket svårt att på ett pedagogiskt sätt bemöta krav på att FI ska ”göra något” för den specifika kunden om FI fått uppgifter om att han eller hon anser sig ha behandlats uppseendeväckande illa av exempelvis en banktjänsteman.

Finansinspektionen föreslår därför att databasen skapas hos konsumentbyråerna och att dessa på aggregerad nivå regelbundet rapporterar informationen vidare.

Produktions- och distributionsplan för en heltäckande klagomålsdatabas

Finansinstituterna bör åläggas att i identifierbar form rapportera konsumenternas klagomål till Byråerna så att deras information om vad konsumenterna finner besvärligt i kontakterna med Finansinstituterna ger en heltäckande bild. Byråerna kan därefter i aggregerad form tillhandahålla denna statistik till myndigheter, allmänhet och media.

En klagomålsdatabas av detta slag kan endera inrättas på frivillig basis genom att finansföretagen sluter avtal med byråerna om rapportering till byråerna. Alternativt kan databasen inrättas som en tvingande rapportering med stöd av föreskrifter från Finansinspektionen. Diskussioner om en databas av detta slag har skett från tid till annan och det är Finansinspektionens uppfattning att en sådan databas inte kan komma till stånd på heltäckande basis med mindre än att den är tvingande. Risken är annars stor att den väsentligaste inrapporteringen – den med stora volymer från finansföretag med allvarliga brister visavi konsumenterna – uteblir. Databasens informationsvärde skulle därmed gå förlorad eller kraftigt reduceras.

I ett första steg ska Finansinspektionen se över de råd och föreskrifter som idag finns för hur klagomål ska hanteras inom finansinstituterna och vid behov omarbета dessa. Föreskrifterna bör vara så pass entydiga att de möjliggör att klagomål från olika institut klassas och bevaras för statistikframställning och uppföljning på ett likartat sätt mellan instituten. På så sätt säkras att summeringar av klagomål från olika institut såväl som produkter är möjlig. Detta arbete kan utföras så att eventuella föreskrifter implementeras fr.o.m. 1 januari 2009.

I ett andra steg ska dessa klagomål rapporteras till Konsumenternas försäkringsbyrå respektive Konsumenternas Bank- och finansbyrå. Byråerna sam-

lar informationen i en databas och rapporterar den samlade informationen i aggregerad form till de myndigheter som har behov av den för sin verksamhet. Rapporteringen till byråerna och till myndigheterna bör ske regelbundet, förslagsvis varje kvartal. Denna rapportering från finansinstitutet till Byråerna kan påbörjas fr.o.m. 1 januari 2009. Rapporteringen på aggregerad nivå till myndigheterna kan i så fall ske fr.o.m. utgången av första kvartalet 2009. Den aggregerade rapporteringen blir också publik.

Databas med praxisfrågor inom konsumentområdet

För konsumentskyddet är det också av stort värde om byråernas unika roll kan tas tillvara. Byråerna utgör en central funktion i frågor där konsumenterna upplever att deras leverantör inte uppfyller deras önskemål. Byråerna samlar en stor erfarenhet och unik kompetens i konsumenträttsfrågor och denna kunskap bör tas till vara i en databas. En sådan databas kan ha stort värde för konsumenterna och möjliggöra för byråerna att kostnadseffektivt tillhandahålla information. Denna databas är något byråerna snarast bör påbörja uppbyggnaden av. Finansinspektionen avser därför via styrelsearbetet i byråerna verka för att arbetet startar under 2008.

6. Gör pensionsbeskeden begripliga

Konsumenterna har idag större möjligheter än tidigare att påverka sin pension. Valmöjligheterna har blivit fler inom den allmänna pensionen, tjänstepensionen och det frivilliga pensionssparandet. Dessa ökade valmöjligheter ställer höga krav på kunskap och kompetens hos enskilda sparare. Den undersökning finansinspektionen genomfört visar att det även bland dem som närmar sig pensionering finns många som har en mycket oklar bild av den kommande pensionens storlek och vilka faktorer som påverkar utfallet.

Ett sätt att betrakta pensionsskyddet är att dela in det i tre kategorier, allmän pension (socialförsäkringens ålderspension, inklusive premiepension), avtalspension och frivilligt pensionssparande. Allmän pension omfattas inte av Finansinspektionens informationsföreskrifter. När det gäller tjänstepension så kan arbetsmarknadens parter träffa avtal om att inte tillämpa Försäkringsavtalslagen, vilket t.ex. Svenskt Näringsliv och PTK har gjort. De tre delarna av pensionsskyddet regleras således olika ifråga om bl. a. informationsskyldigheten, vilket allvarligt försvårar möjligheterna att skapa en enkel, samlad och enhetlig redovisning av kommande pension.

Konsumentinformationen om den kommande pensionen baseras således på en komplex och mångfacetterad grund. Detta kan i sig vara en del av förklaringen till svårigheterna för konsumenterna att ta till sig information om pensionssparandet.

Informationen kring pensionssparandet har betydande brister. Resultaten i FI:s undersökning talar för att ökad kunskap om kommande pension leder till ökat eget privat pensionssparande, åtminstone i de fall pensionsskyddet är otillräckligt. Det är således till fördel både för konsumenterna och för samhället i stort om konsumenterna får en tydlig och begriplig information om hur den framtida pensionen bestäms och vilka utfall man kan räkna med.

Produktions- och distributionsplan för tydligare pensionsbesked

För att åstadkomma ökad kunskap om den kommande pensionens storlek krävs en i tiden samordnad redovisning av de olika pensionsbeskeden, en enhetlig begreppsbildning i beskeden och en standardiserad rapportering av den kommande pensionens storlek, t.ex. sättet att redovisa väntad avkastning på sparad kapital, inflation över tiden osv.

Försäkringskassan och PPM har under augusti 2007 tagit initiativ till samarbete mellan aktörerna på pensionsområdet. Man inrättade ett informellt forum för diskussion, information och erfarenhetsutbyte som man kallar Pensionsrådet. Vid deras första möte var representanter från Försäkringskassan, PPM, LO, TCO, SACO, Svenskt Näringsliv, Försäkringsförbundet, Konsumenternas Försäkringsbyrå, www.minpension.se och pensionärsförbunden representerade. Man verkar för tydligare gemensam information, samordnade informationsinsatser, samordnade beräkningsgrunder i pensionsprognoser och bättre faktaunderlag för hela pensionen.

Inom Finansinspektionen har ett arbete med att se över och förbättra de föreskrifter som gäller livförsäkringar och tjänstepensioner (FFFS 2003:7) påbörjats. Föreskrifterna ändrades senast under 2006 med anledning av EU:s direktiv om tjänstepensionsinstitut, och redan då stod det klart att behovet av omarbetning i andra frågor var stort.

Idag finns ett flertal finansiella produkter och tjänster inom försäkringsområdet som erbjuder kunderna liknande finansiella exponeringar som traditionella sparprodukter utanför försäkringsområdet. Utvecklingen av produkterna och tjänsterna har skett både inom och utom försäkringsområdet. För att kunderna ska ha en möjlighet att jämföra de olika produkterna och tjänsterna är det därför önskvärt att informationen som ges om risknivå, historisk avkastning, avgifter och skatter presenteras på ett i möjligaste mån likartat och jämförbart vis.

Arbete med att förbättra informationen kring den kommande pensionen har med andra ord påbörjats både inom Finansinspektionen och Pensionsrådet samtidigt och det är därför angeläget att dessa insatser synkroniseras. Redan vid Pensionsrådets nästa möte den 6 december bör en sådan synkronisering ha uppnåtts.

Arbetet med Finansinspektionens föreskrifter ska – utan att äventyra lagd tidsplan – integreras med Pensionsrådets arbete.

Finansinspektionen föreslår samtidigt att regeringen ser över möjligheterna att samordna reglerna om försäkringsbesked för allmänpension (socialförsäkringens ålderspension, inklusive premiepension), avtalspension och privat pensionskydd så att alla tre områdena omfattas av samma regler för hur försäkringsbeskeden skall utformas.

7. Skärpt övervakning av vanliga finanstjänster

Denna och följande åtgärds punkter avser planerade satsningar inom Finansinspektionen som är oberoende av huruvida och i vilka former en småspararkommission av det slag FI föreslår kommer till stånd eller ej. Nedan redovisade satsningar är alltså sådana som rymms inom Finansinspektionens nuvarande uppdrag och anslag.

Bredden på det finansiella tjänsteutbudet gör att det finns anledning att skilja på behoven av skydd och stöd för enskilda konsumenter för de grundläggande produkterna och för mer avancerade finansiella tjänster. Konsumentskyddet i form av informationsspridning, vägledning och problemuppfång behöver fokusera på olika aspekter för sparprodukter, krediter, betaltjänster respektive försäkringar³. Med hänsyn dels till att risknivån är olika och utspridningen av olika tjänster skiftar, dels till att Finansinspektionen eller andra myndigheter aldrig kan ha en heltäckande bevakning av alla aktörer och produkter, är det nödvändigt att prioritera insatserna mot de grundläggande produkterna. Med grundläggande produkter menas finansiella tjänster som i princip alla behöver använda för att fungera på ett normalt sätt i samhället. Några exempel kan vara inlåningskonto, betal-/uttagskort och hemförsäkring.

Tanken är att de konsumenter som väljer mer avancerade och oftast mer riskfyllda produkter förväntas kunna skaffa och ta till sig en mer komplicerad information och agera utifrån denna.

Det kan naturligtvis diskuteras vad som ska anses som grundläggande produkter, och i många fall är det svårt att dra en skarp gräns mellan dessa och andra finansiella produkter. Vad som är det ena respektive det andra kan också förändras över tiden.

Finansinspektionens tillsyn skall vara förebyggande och utgångspunkten skall vara de produkter och tjänster som det finansiella systemet tillhandahåller. Ett första steg är att bedöma var riskerna är störst att något kan gå fel och samtidigt orsaka stor skada. Graden av skada kan definieras i ett **skyddsbehov**, men detta är i sig inte ett tillräckligt skäl för att motivera samhällsinsatser. Ett ytterligare krav är att de samhälleliga vinsterna är större än kostnaderna för insatsen, vilket kan uttryckas som **skyddsvärdet** och kan mätas som t ex sänkta finansieringskostnader eller upplevd trygghet osv.

Skyddsbehovet kan bedömas efter tjänstens komplexitet, bindningstiden för tjänsten, risken för "moral hazard" och hur stor risken är att tjänsten används för olaglig verksamhet. Skyddsvärdet kan bedömas efter hur stor den samlade exponeringen är räknat i kronor, hur utbredd användningen är bland konsumenterna och hur betydelsefull tjänsten är för konsumenterna. En komplex och riskfylld produkt innebär alltså ett högt skyddsbehov, men om det bara är ett fåtal konsumenter som använder den blir alltså skyddsvärdet lågt.

³ Med sparprodukter menas här även livförsäkring, eftersom det i de allra flesta fall rör sig om en produkt för långsiktigt sparande och inte en riskförsäkring.

Finansinspektionen har vägt samman skyddsbehov och skyddsvärde efter en tregradig skala – högt, medel eller lågt – var för sig och på detta sätt kommit fram till **tillsynsbehovet** för respektive produkt- och tjänsteområde. Inom områdena betala, låna, spara och skydda ser då bilden i huvuddrag ut på följande sätt:

	Tjänst	Behov av tillsyn
Betala:	Kort	medel
	Gireringar	medel
	Checkar	lågt
	Valutaväxling	lågt
	Kontanter	medel
Låna:	Bolån	medel
	Konsumentkrediter	medel
Spara:	Kontosparande	medel
	Fonder/fondförsäkring	högt
	Strukturerade produkter	medel
	Tjänstepension	högt
	Privata pensionsförsäkring	högt
	Kapitalförsäkringar	medel
	Diskretionär förmögenhetsförv.	Lågt
Skydda:	Ansvar i trafik	högt
	Övrigt ansvar	lågt
	Sakförsäkring	medel
	Sjuk- och olycksfall	medel
	Livförsäkring (ren dödsfall)	lågt

FI har avsikten att fortsätta och fullfölja det arbete som pågår för att utveckla praktiskt användbara definitioner och kriterier för hur det stöd och skydd som enskilda konsumenter behöver kan varieras efter produktinnehåll och risker. Här behöver tillsynsbehoven under hela transaktionskedjan uppmärksammas: innan avtal sluts, under löpande avtal samt om något går fel under avtalets gång. Kunderna ska förstå och känna förtroende för hur deras intressen tillvaratas i olika situationer på marknaden.

Produktions- och distributionsplan för grundläggande produkter i konsumentskyddsarbetet

Det har ett stort värde om alla berörda myndigheter har en samsyn när det gäller ambitionsnivå och fokusering enligt ovan. Den styrgrupp som använts inom ramen för det kartlägningsarbete FI genomfört under 2007 som en följd av regeringsuppdraget, kommer därför under 2008 att utnyttjas för att förankra och skapa en samsyn i denna fråga. Under 2008 räknar vi också med att den föreslagna samrådsfunktionen inrättas och bidrar till en samsyn i denna del.

8. Skilj på rådgivning och försäljning

De grundläggande förutsättningarna för en bra rådgivning är att rådgivaren är seriös, kompetent och kan hantera de intressekonflikter som kan uppstå. Intressekonflikterna handlar främst om att kunna hålla isär rådgivning och försäljning. De undersökningar Finansinspektionen genomfört i andra sammanhang tyder på att det finns brister i hur rådgivningssituationen hanteras i företagen, särskilt när det gäller gränsdragningen mellan rådgivning och försäljning. Den undersökning FI genomfört i anknytning till det aktuella uppdraget visar också att konsumenterna i stor utsträckning avstår från att använda rådgivare och att när de använder rådgivare misstror man ofta de råd de får.

Produktions- och distributionsplan för en tydligare rådgivarroll

Frågan om rådgivarnas roll kräver ett större grepp. Det är möjligt att rådgivning i den form den har idag inte har möjlighet att fullt ut skapa förtroende hos konsumenterna. Kanske rådgivaren inte kan vinna förtroende annat än om denne är helt självständig i förhållande till finansföretagen. Ett problem i det sammanhanget skulle dock kunna vara att rådgivningen då helt skulle behöva täcka sina egna kostnader, vilket skulle kunna leda till att priset av många skulle upplevas som (för) högt. Det kan å andra sidan vara så att konsumenten inte finner det besvärande att t ex få råd från en rådgivare anställd av ett visst finansföretag, givet att rådgivarens roll klart framgår och konsumenten å sin sida har grundläggande kunskaper om finansiella frågor, fakta och kan jämföra informationen. Viktiga steg har tagits under senare tid, utbildning har genomförts och rådgivarnas kunskap och kompetens är idag god. Likaså har Finansinspektionens föreskrifter skärpts. Frågan behöver utredas djupare innan det går att bedöma vilka åtgärder som ska vidtas.

Finansinspektionen kommer under verksamhetsåret 2008 genomföra en undersökning och tillsammans med finansinstituten utvärdera om och hur rådgivarnas roll kan förtydligas.

Kunniga konsumenter har lättare att avgöra när de tillhandahålls råd och när de utsätts för försäljning. Ambitionen från finansföretagen såväl som från myndighetshåll har varit att sätta upp en klar gräns mellan rådgivning och försäljning. Finansinspektionens föreskrifter har tagit fasta på detta, men det behöver utvärderas om föreskrifterna behöver bli tydligare, om informationsinsatser till konsumenterna om rådgivningen och rådgivarens roll behöver utvecklas och förstärkas, eller om andra insatser är nödvändiga.

9. Skärpt bevakning av utländska företag med svenska kunder

Globaliseringen såväl som den europeiska integrationen har bidragit till en kraftig ökning av den gränsöverskridande verksamheten på finansmarknaden. Utländska bolag erbjuder en palett av tjänster och produkter i Sverige och svenska företag erbjuder på motsvarande sätt tjänster i andra länder.

Tillsynsmyndigheterna har traditionellt haft en begränsad insyn i gränsöverskridande bolags verksamhet eftersom tillsynen utövats på nationell nivå. Det här medför att utbudet av tjänster inom det finansiella området accelererat samtidigt som tillsynsmyndigheternas sätt att arbeta inte utvecklats i samma takt.

Inom EU har införandet av hemlandsprincipen ändrat den geografiska omfattningen av tillsynen. Principen innebär att det land i vilket företaget har sitt juridiska säte är ansvarig för tillsynen.

Eftersom företagens - lokala svenska såväl som utländska – uppförande på den svenska marknaden främst är något som enklast övervakas i Sverige föreligger en risk att konsumentskyddet i praktiken blir svagare om konsumenten handlar med ett utländskt företag på svenska marknaden, och i synnerhet om det gäller ett företag utan fast etablering i Sverige. I varje fall är myndigheternas möjlighet att ingripa till skydd för konsumenten något som sker med viss tidsfördröjning om det rör sig om utländska företag. I sådana fall vänder sig konsumenten till den svenska myndigheten som i sin tur får vända sig till sin utländska motsvarighet som i sin tur kan vända sig till företaget med frågor, begäran om utredningsunderlag osv. När svar kommer in vidareförmedlas dessa till den svenska myndigheten som i sin tur kan vända sig till konsumenten med informationen. Det är uppenbart att detta förfarande är tidsödande.

Det här är något som Finansinspektionen kommer ägna uppmärksamhet åt under verksamhetsåret 2008. Syftet är att kartlägga eventuella brister och hinder för ett proaktivt tillsynsarbete ifråga om utländska företags uppförande på den svenska marknaden. Det finns anledning att utveckla ett effektivt samarbete med utländska kollegor, tydliggöra prioriteringar, uppskatta behovet av insatser, och välja insatser för att stärka konsumentskyddet i dessa situationer.

10. Utvärdera insatserna årligen

Det är nödvändigt att få ett underlag som löpande kartlägger småspararnas kunskaper och ställning på finansmarknaden och som lägger en grund för att utvärdera de insatser från myndigheter och andra organ som successivt genomförs. FI anser därför att en bred konsumentenkät av den typ som FI genomförde 2007 bör upprepas, helst årligen. På så sätt kan den utvärdering av hushållens privatekonomiska kunskaper som undersökningen resulterat i upprepas. De insatser som görs av myndigheter och andra kan på så sätt utvärderas löpande. Förbättras resultaten kan insatserna anses ge gott resultat och vice versa. Syftet med enkäterna är också att identifiera viktiga hinder och problem som kvarstår för konsumenterna på den finansiella marknaden. Därmed skapas underlag för ytterligare satsningar på utbildning, vägledning och information till olika konsumentkategorier. FI får för egen del värdefull input till planeringen och prioriteringen av tillsynsarbetet.

Bilaga 1. Folkbildningsinsats

Ämnesinnehållet bör bestå av dessa komponenter:

- **Familjejuridik** (äktenskap och samboförhållande, giftorättsgods och enskild egendom, gemensam bostad och bohag, arvsordning och testamente),
- **Skatter** (Sveriges ekonomi, inflation, offentliga sektorns finansiering och deklaration),
- **Spara** (banksparande, aktier, aktiefonder, räntefonder och obligationer),
- **Låna** (banklån, studielån, betalkort, kreditkort, säkerheter och kronofogden),
- **Konsumenträtt** (konsumentköplagen, konsumenttjänstlagen, konsumentkreditlagen, öppet köp, bytesrätt, fel i godset, avtalsinnehåll, hantering av klagomål och tvistlösning),
- **Pensionssystemen** (inkomstpension, premiepension, avtalspension och privat pension),
- **Bostad** (hyresrätt, bostadsrätt och eget hus),
- **Ekonomiska kalkyler** (levnadsomkostnader, boendekostnader och bilkostnader),
- **Arbetsrätt** (anställning, anställningsskydd och löneavtal),
- **Skydda/försäkra** (personförsäkring, trygghetsförsäkring, fordonsförsäkring och hemförsäkring)
- **Betala** (kontantbetalning, girering och kortbetalning samt konsumentkreditlagen).

Utbildningen bör utgå från fyra grundteman, baserade på de grundfunktioner som det finansiella systemet har, nämligen:

- Spara
- Låna
- Betala
- Skydda

Inom varje grundtema innefattas tillämpliga delar av ovanstående ämnesområden.

Produktionen av utbildningsprogrammet för momenten ”betala” och ”låna” pågår och beräknas vara klar till årsskiftet. Detta betyder att utbildningen kan rullas ut tidigt våren 2008. Delarna ”spara” och ”skydda” beräknas preliminärt vara färdigställda senast i augusti 2008.

Inom skolvärlden bör således den kompletta utbildningen kunna genomföras redan under verksamhetsåret 2008, med ”låna” och ”betala” under vårterminen och spara och skydda under höstterminen. Samtidigt iordningställer FI versioner för självstudier och erbjuder utbildningsmaterialet till arbetsplatser via partners (t.ex. folkbildningsorgan och frivilligorganisationer).

Distributionsplan

I det mer kostsamma alternativet måste skolorna lockas att genomföra utbildningen. Ska lärare och arbetsgivare attraheras och lockas att genomföra utbildningen – som det idag är varje skolas enskilda val att genomföra eller ej – måste utbildningen vara lättillgänglig. Utbildningen ska vara lätt att ta till sig, enkel att genomföra och gratis. Så länge ämnet privatekonomi inte finns som eget och obligatoriskt ämne i skolan råder hård konkurrens visavi andra verksamheter och aktiviteter, både hos arbetsgivare och i skolor.

Materialet måste också vara attraktivt för lärare att arbeta med. Vi kommer att ta fram materialet både för nedladdning på webben och som tryckt alster som kan beställas. Dessutom ska en särskild version tas fram som lämpar sig för självstudier på webben.

En tryckt version av utbildningsmaterialet ”låna” och ”betala” planeras till utgången av februari 2008 tillsammans med nedladdningsbara filer. För utbildningsmaterialet spara och skydda beräknas på motsvarande sätt tryckt material plus nedladdningsbara filer finnas tillgängligt under oktober 2008. En självstudieversion planeras även föreligga i oktober.

Marknadsföringsplan

Utbildning i privatekonomi är frivilligt och kräver därför en marknadsföringsaktivitet. Denna kan delas in i två huvudspår, marknadsföring för skolor och marknadsföring för större arbetsplatser.

Skolor

Lärare inom skolväsendet nås främst via fyra forum, tidningen Skolvärlden, Lärarförbundets tidning Lärarnas tidning, tidningen Skolledaren och webbplatsen www.skolporten.se. På dessa platser ska vi ta fram debattartiklar, beskrivningar och – om nödvändigt – annonsera.

Lärare ska dessutom ges stödaktiviteter och lanseringen av utbildningen bör av denna anledning föregås av seminarium. Vi planerar därför en roadshow i de större städerna där vi presenterar utbildningsmaterialet. Vi får räkna med ca femton stopp i olika delar av landet där materialet visas upp och intresserade lärare ges möjlighet att pröva utbildningen under ledning och stöd.

De lärare som på detta sätt ”fångas upp” listas (frivilligt) och ges möjlighet till extrauppdrag vid sidan om ordinarie läraruppdrag på de arbetsplatser som är villiga att tillhandahålla utbildningen.

Därutöver ska kontakt tas med Myndigheten för skolutveckling som bl.a. ansvarar för kompetensutveckling, utredningen av gymnasieskolan inom utbildningsdepartementet samt Sveriges Kommuner och Landsting, som representerar huvudmännen på lokal nivå.

Arbetsplatser

För att nå de yrkesverksamma grupperna ska vi sträva efter att få åtminstone de större arbetsplatserna att bereda möjlighet till utbildning i privatekonomi. Fördelarna för arbetsgivare att ha anställda som är kompetenta i privatekonomi är uppenbara. En anställd som har överblick över och känner trygghet i sin ekonomi och har grepp om sitt försäkringsskydd kan fokusera bättre på arbetet. Utbildningen ger dessutom en ordentlig genomgång i vilka förmåner arbetsgivaren står för vid sidan om lön (sjukförsäkringsavgifter, pensionskydd osv.). Vi planerar för tre situationer:

1. Arbetsgivaren tillåter utbildning i arbetsgivarens lokaler under betald arbetstid
2. Arbetsgivaren tillåter utbildning i arbetsgivarens lokaler, men på fritid
3. Arbetsgivaren tillåter ingen utbildning i arbetsgivarens lokaler, varken på fritid eller på arbetstid

I det första fallet vidareförmedlar vi lärare från gymnasium eller högskola samt bidrar med administrativt stöd. I det andra fallet erbjuder vi samma assistans, fast efter ordinarie arbetstid. I det tredje fallet behöver vi dessutom ordna med lokal för utbildningen. För detta ändamål har vi tagit kontakt med andra utbildningsorganisationer som har ett omfattande nätverk över hela Sverige.

Bilaga 2. Kostnadsuppskattningar

1. Fortsatta studier av hushållens situation ifråga om privatekonomi

Inom Finansinspektionen kommer sakfrågan konsumentskydd fortsatt att vara ett ansvar och den undersökning som genomförts för att kartlägga den privatekonomiska kompetensen bör därför upprepas med regelbundenhet för att följa hushållens rating inom de fem områdena:

- hålla sig informerad om finansiella frågor som berör privatekonomin
- planera sin ekonomi på något längre sikt
- få pengarna att räcka
- hålla kontroll på sin ekonomi
- välja rätt tjänster och produkter i det utbud som finansmarknaden erbjuder.

Den initiala undersökningen kostade cirka 1 miljon kronor. Det finns anledning att anta att en upprepning bör begränsas till cirka 500 000 kronor eftersom merparten av utvecklingsarbetet redan är utfört.

Resultatet av de regelbundna undersökningarna utgör även en förutsättning för punkten om samarbete med forskarvärlden.

2. Samarbetet med forskare på universitet och högskolor

FI tillhandahåller för närvarande källmaterial (underlag från enkätundersökningen) till Företagsekonomiska institutionen på Stockholms Universitet. Forskarsynpunkter på metodfrågor samt redovisning av resultat kan komma FI till del via detta och andra liknande samarbeten. Inga särskilda medel föreslås.

3. Pris- och villkorsjämförelser

Bör genomföras av de båda rådgivningsbyråerna. Inga särskilda medel fordras för Finansinspektionen.

4. Utveckla Försäkrings – och bankbyråernas roll.

En undersökning som genomförs redan innevarande verksamhetsår och som föreslås upprepas nästa år. Kostnad 150 000 kronor.

5. Folkbildningsinsatser

Inom Finansinspektionen reduceras insatsen till en renodlad ledning och övervakningsfunktion samt projektledning av folkbildningskampanjen. Den ekonomiska kalkylen i det alternativ där utbildning inom skolväsendet sker på frivillig basis inom varje skola kan då se ut på följande sätt:

	<i>År 1</i>	<i>År 2–</i>
En pedagogisk resurs	1 mnkr	0,5 mnkr
En projektledare	1 mnkr	1 mnkr
Tryckning och distribution	2 mnkr	2 mnkr
Marknadsföring	1 mnkr	1 mnkr
<u>Roadshow</u>	<u>0,5 mnkr</u>	<u>0,2 mnkr</u>
Totalt uppdragsbelopp	5,5 mnkr	4,7 mnkr

I det alternativ där utbildningen är ett obligatoriskt ämne ser den ekonomiska kalkylen ut på följande sätt

	<i>År 1</i>	<i>År 2–</i>
En pedagogisk resurs	1 mnkr	0,5 mnkr
En projektledare	1 mnkr	1 mnkr
Tryckning och distribution	1 mnkr	1 mnkr
<u>Marknadsföring</u>	<u>0,5 mnkr</u>	<u>0,2 mnkr</u>
Totalt uppdragsbelopp	3,5 mnkr	2,7 mnkr

6. Småspararkommission under regeringen

Om FI:s förslag fullföljs utser regeringen utser deltagarna samt inrättar ett kansli. Kostnadsramen för detta bör stanna på 8,6 miljoner kronor på årsbasis (se nedan punkt 8). Om ansvaret istället integreras med FI:s verksamhet behöver budgetanslaget öka med detta belopp.

7. Gemensam klagomålsdatabas

Databasen bör hanteras av byråerna och kostnaden för detta finansieras inom ramen för deras verksamhet. Visst stöd och hjälp bör ändå kalkyleras från Småspararkommissionen, alternativt från FI:s sida. Beräknad kostnad är 600 000 kronor.

8. Sammanställning för verksamhetsår 2008

Om utbildningen görs frivillig:

Småspararkommissionens kansli	3,0 mnkr
Upprepad enkätundersökning	0,5 mnkr
Folkbildning	4,5 mnkr
<u>Klagomålsdatabas</u>	<u>0,6 mnkr</u>
Totalt	8,6 mnkr

Om utbildningen är obligatorisk inom skolväsendet

Småspararkommissionens kansli	3,0 mnkr
Upprepad enkätundersökning	0,5 mnkr
Folkbildning	2,5 mnkr
<u>Klagomålsdatabas</u>	<u>0,6 mnkr</u>
Totalt	6,6 mnkr

Finansinspektionens rapporter

finns på www.fi.se

- 2007:19 Pensionsbolagens värdebesked fortfarande otydliga
- 2007:18 Försäkringsbolagen handlägger vissa trafikskador för långsamt
- 2007:17 Oreglerade erbjudanden på aktiemarknaden – uppföljning 1
- 2007:16 Finanssektorns stabilitet 2007
- 2007:15 Standardvillkor för finanstjänster
- 2007:14 Statsobligationsmarknaden – behovet av reglering och tillsyn
- 2007:13 Hedgefonder och private equity – bankernas och försäkringsföretagens exponeringar
- 2007:12 Emissioner och nyintroduktioner – fungerar skyddet för investerarna?
- 2007:11 Processen vid introduktioner och nyemissioner
- 2007:10 Brottsliga angrepp mot internetbanker
- 2007:9 Konsumentskyddet på finansmarknaden
- 2007:8 Pension under utbetalning
- 2007:7 Pensionsspara i försäkring
- 2007:6 Fondbolagens informationsgivning II
- 2007:5 Rådgivningen, kunden och lagen – en undersökning av finansiell rådgivning
- 2007:4 Kreditmarknadsbolagen och konsumentskyddet
- 2007:3 Ordning och reda ? II – en granskning av 678 försäkringsförmedlare
- 2007:2 Utvärdering av Stockholmsbörsen AB som central motpart, 2006
- 2007:1 Utvärdering av VPC:s clearingsystem, 2006
- 2006:18 Operativa risker – företagens hantering och FI:s rekommendationer
- 2006:17 Penningtvätt och terroristfinansiering
- 2006:16 Flytträtt för sparande i pensionsförsäkring – kartläggning och förslag
- 2006:15 Oreglerade erbjudanden på aktiemarknaden
- 2006:14 Finanssektorns stabilitet 2006



Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Tel 08-787 80 00
Fax 08-24 13 35
finansinspektionen@fi.se